
OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

ORGANISACE A VEDENÍ STŘETNÉHO BOJE

Generál-major Jaroslav Dočkal

1. Všeobecné zásady

Soudobé bojové prostředky, jako na příklad raketové střely, atomové bojové prostředky, proudové letouny, plovoucí tanky atd., mohou do taktiky a operačního umění vnést nové způsoby vedení operací, v nichž zejména veliký význam bude mít použití tankových a mechanisovaných vojsk v prvním sledu k rozvinutí úspěchu v operační hloubce. Z toho též vyplývá, že operace budou mít větší spád, tempo operací se ještě zvýší a jednotkám budou dávány hlubší úkoly než dosud.

Atomové zbraně mohou vést k většímu rozčlenění bojových sestav, k tvoření hlubších sestav, k rozptýlenějšímu soustřeďování operačních záloh, týlových útvarů, útavů a zařízení, což bude vyžadovat umění správně manévrovat. Zvláštního významu tedy pravděpodobně nabudou manévrové formy boje ve všech druzích boje, v nichž dojde k častějším střetným bojům a sražením, zvláště rychlých jednotek. To nás zavazuje věnovat nyní zvláštní pozornost studiu otázek vedení střetného boje, který je formou útočného boje a nejsložitějším druhem manévrové činnosti.

V tomto druhu boje více než v kterémkoliv jiném nerozhodne o jeho průběhu a výsledku množství sil, nýbrž především jejich správné využití; nutno však též zdůraznit, že úspěch střetného boje v mnohém závisí též na bojeschopnosti vojsk a na jejich morálních hodnotách.

V střetném boji se obě strany snaží získat iniciativu a rozbit přicházejícího nepřítele.

Střetný boj se vyznačuje náhlými a rychlými změnami situace a rychlým spádem bojové činnosti a změnou bojových sestav vojsk vedoucích útok. V tomto boji každá ztracená nebo získaná hodina, ba i minuta, má velmi nepříznivý nebo kladný vliv na průběh boje. Proto každý velitel a štáb, máje na paměti otázku „času“, musí se rozhodovat a jednat rychle, směle, aby předešel nepřítele v rozvinutí. Má-li se ovšem rychle a správně rozhodnout, je nutné dobře zhodnotit nepřítele, jeho síly, možnosti pohybu, rychlosti, rozvinutí, zahájení boje, možnosti jeho manévru do našich boků, to jest musí dobře kalkulovat možnosti nepřítele a umět předvídat jeho pravděpodobnou činnost v době střetnutí zajišťovacích jednotek i hlavních sil.

V střetném boji zpravidla mají jednotky odkrytá křídla bojových sestav, která vznikají tím, že střetný boj probíhá na široké frontě, jednotky obou stran manévrují do boků a týlu bez těsného styku se sousedy. Mezery mezi manévrujícími vlastními jednotkami a tím tedy i odkryté boky vznikají smělymi obchvaty a obejitím postupujícího nepřítele, proniknutím do značné hloubky (zvláště rychlých jednotek), rozčleněním vlastní sestavy do šířky, t. j. vytvořením pochodových proudů na osách postupu, vysláním průzkumných a zajišťovacích jednotek

kupředu, pomalejším postupem, zastavením některého ze sousedů nebo částečným vklíněním se nepřítele do naší sestavy nebo po velkých ztrátách sousední vyšší jednotky.

Proto musí věnovat každý velitel ochraně a zajištění boků neustálou pozornost. Každý manévř při střetném boji musí být zajištěn na ohrožených bocích silnými zajišťovacími jednotkami (boční záštity stálé nebo pohyblivé), pozorováním (hlásky), vedením aktivní průzkumné činnosti (předsunuté oddíly) a konečně vedením protitankových prostředků na ohroženém boku (divisní a sborové protitankové zálohy, pohyblivé oddíly zatarasovací, zatarasovací prostředky, samohybná děla, raketomety a j. palebné prostředky) za křídly v pohotovosti k odrazení možného úderu tankových a mechanizovaných jednotek nepřítele.

Úspěch střetného boje závisí též na získání a udržení iniciativy od začátku do konce boje. Toho se dosáhne: využitím taktického překvapení, předejitím nepřítele v ovládnutí výhodných terénních čar, spolehlivým zabezpečením pochodové a bojové sestavy proti úderům nepřátelského letectva a tanků; vytvořením takové pochodové sestavy, která by zabezpečila současně zasazení hlavní úderné síly divise (sboru) a tím umožnila zasadit nepříteli mohutný úder (proto je účelné, zařadit tanky a raketomety do čela hlavních sil a zesílit předvoje dělostřelectvem); desorganisací pochodových a bojových sestav nepřítele, zasazením převahy sil do boje, rozdělováním sil nepřítele a rozbíjením jich po částech při zabezpečení výhodné situace pro další činnost.

Splnění uvedených podmínek úspěchu vyžaduje, aby velitelé vedli rozhodnou činnost, rychle rozvíjeli svá vojska z pochodových proudů do bojových sestav s cílem předejít nepříteli v rozvíjení sil (hlavně palebných prostředků), aby nepřítel byl rychle umlčen, upoután právě v okamžiku, kdy rozvíjí své palebné prostředky, kdy jeho odpor je nejmenší. Proto musí velitelé plánovat bojovou činnost tak, aby předstihli nepřítele v zahájení palby, v ovládnutí výhodného terénu, v rozvinutí sil a prostředků, v provedení úderu.

Pro střetný boj si musí každý velitel vytvořit výhodné podmínky již před zahájením útočného pochodu účelným uspořádáním sestavy odpovídající předpokládanému plánu boje.

Zasadit poutaným silám nepřítele soustředěný úder na rozhodujícím směru a nedovolit jim využít možnosti výhod obrany. K tomu je třeba, aby úder byl pro nepřítele neočekávaný a rozvíjel se rychle a energicky.

Hlavní povinnosti velitelů i štábů při střetném boji je organisace součinnosti pěších a tankových vyšších jednotek (útvárů), letectva, dělostřelectva a bojové zabezpečení hlavních sil především proti úderům letectva a tanků nepřítele.

Nejvýhodnější formou manévru v střetném boji je obchvat a obejití.

2. Organisace a příprava střetného boje

Vševojskový velitel dostane rozkaz k provedení útočného pochodu v očekávání střetného boje zpravidla ve velmi složité situaci na frontě, a kdy svou bojovou činnost bude muset zahájit ve velmi omezeném čase (několika hodin). Musí tedy jednat rychle, přesto však musí velmi důkladně zhodnotit probíhající situaci na frontě (odkud možno očekávat příchod záloh nepřítele, kam může být usměrněna jejich činnost, na

kterých úsecích vyvíjí nepřítel největší úsilí atd.) a dobře si ujasnit svůj úkol.

Důkladné studium nepřítele a správné zhodnocení terénu, jakož i jeho využití v boji v celém pásmu postupu k bojišti umožní veliteli postupně určovat čáry výhodné pro rozvinutí a pro boj, určit nejvýhodnější uskupení sil na pochodu i při jejich rozvíjení na zvolených čarách.

Zároveň je třeba, aby velitel provedl zhodnocení času a vzájemné vzdálenosti mezi svou jednotkou a operačními zálohami nepřítele a určil, kdy musí zahájit postup průzkumné a zajišťovací jednotky, první a druhý sled (je-li vytvořen) vyšší jednotky.

V této situaci má velký význam vydávání přípravných rozkazů a dílčích ústních rozkazů podřízeným velitelům.

Při zhodnocení vlastní situace je třeba, aby si velitel ujasnil tyto otázky: jsou-li všechny jeho jednotky v pohotovosti k přesunu v udaném směru nebo jen část jich (které) a které jednotky mohou zahájit postup nejdříve. Jak provést průzkum pochodových os (není-li již proveden). Jak nutno organisovat pochodovou sestavu s předvídaným střetným boje, které jednotky mít v prvním sledu na směru hlavního úderu, kolik sil, jakých a kdy vyslat jako předsunuté oddíly a jako boční zajištění předvoje k zabezpečení výhodných podmínek pro střetný boj. Kdy nutno zahájit přesun hlavních sil (k provedení silného úderu do boku dosud nerozvinutého nepřítele). Jak zabezpečit rozvíjení valné části dělostřelectva, které bude postupovat v čele hlavních sil.

Jsou-li jednotky materiálně zabezpečeny (co a jak je třeba rychle doplnit) a na jaké jsou morální výši. Jakého maximálního počtu pochodových os je možno využít k rychlému provedení přesunu v nařízeném pásmu.

Při zhodnocení terénu musí vyřešit: počet pochodových os. Které úseky terénu v určeném pásmu dovolují zahájit přesun menších jednotek ještě ve dne. Které úseky terénu v prostoru předpokládaného střetnutí usnadňují nebo ztěžují rozvíjení našich jednotek. Je-li dostatek příčných komunikací umožňujících případnou vynucenou změnu pochodové sestavy i během přesunu (které to jsou a zdali vyhovují). Nejvhodnější regulační čáry. V kterých prostorech terénu jsou pochodové sestavy za postupu nejzranitelnější (při průchodu přes mosty, soutěsky atd.), které dělostřelectvo a letectvo provede zabezpečení průchodů těmito prostory. Která čára v terénu je nejvýhodnější pro předvídané střetnutí s nepřítelem, na níž je možno výhodně zaujmout malými silami obranu, poutat nepřítele a který směr je nejvýhodnější k provedení hlavního a pomocného úderu. Z které čáry je nejvýhodnější zasadit druhý sled (východiště). Kterou čáru střetnutí plánovat, nepodaří-li se nám vyjít na plánovanou čáru střetnutí (t. j. pro případ, že se ji nepříteli podaří dříve obsadit) a která by umožnila provést rychlý útok.

Při časové kalkulaci je třeba vyřešit hlavně tyto otázky:

Kdy budou pohotovy k úderu na jednotlivých čarách střetnutí (brát postupně čáru 1, 2, 3...) hlavní síly vyšších jednotek prvního a druhého sledu (uvést dobu průchodu čely hlavních sil).

Z takového ujasnění úkolu a všestranného zhodnocení situace vyplývají pro velitele vševojskové vyšší jednotky tyto hlavní body rozhodnutí (příklad — není šablona):

1. V předvídání střetného boje — vytvořit pochodovou sestavu na př. v prvním sledu 27. MD a 13. PD a v druhém sledu 15. PD.

2. Pro střetný boj plánovat tyto čáry: čís. 1....., čís. 2..... K jejich ovládnutí vyslat v hodin silné předsunuté oddíly a hlavními silami zahájit přesun v hodin.

3. Údery letectva a palbami dělostřelectva zdržet přesun operačních záloh z prostoru

4. K obejití hlavního uskupení přicházejících operačních záloh nepřítele a k úderům do jejich boků a týlu plánovat hlavní úder (.... MD) na směr, další úder (... PD) na směr (t. j. určit směr úderu jednotek prvního sledu). Druhý sled (... PD) vést za pravým (levým) křídlem k rozvíjení úspěchu do hloubky na směr

5. Blíží úkol (AS) plánovat na čáře Pochodovou sestavu (AS) a zejména přechody prostory, zabezpečit proti úderům nepřátelského letectva

6. K zabezpečení boků rozvíjejících se jednotek a proti ohrožení boků pochodové sestavy ze směru vyčlenit záštity (určit, kdo ji vyčlení, v jaké síle, úkol, trvání atd.).

7. Požádat o údery letectvem na zálohy nepřítele přicházející ze směru a o zabezpečení přesunu naší jednotky letectvem

Štáb vševojskové vyšší jednotky zpracuje v duchu tohoto rozhodnutí grafický plán příchodu vojsk do prostoru pravděpodobného bojiště a plán střetného boje (je účelné zakreslit vše na mapu).

Všeobecně plán příchodu vojsk na pravděpodobné bojiště obsahuje: prostor (čáru), který je nutno bojem ovládnout, směry postupu, a to tak, aby nepřítel byl postaven do nevýhodné a vlastní vojska do výhodné situace; směry postupu pochodových proudů; uskupení i úkoly vojsk, rozpočet pohybů na osách podle čar až do srážky s nepřítelem; určení pravděpodobných čar střetnutí s nepřítelem.

Pak se zakreslí graficky plán střetného boje, a to:

- zámysl střetného boje (směr hlavního, pomocného úderu), čáry rozvinutí vyšších jednotek k útoku, úseky a jednotky, které dočasně budou bránit dosažený terén; při udávání východiště útoku druhému sledu nutno pamatovat, že tento sled zpravidla zasáhne do boje později, a proto jeho východiště nebude shodné, t. j. na stejné úrovni s jednotkami prvního sledu,
- úkoly vyšším jednotkám (útvárům), t. j. blíží a další a po případě i úkol dne,
- úkol předsunutých oddílů, předvojů, zajišťovacích jednotek na bocích (východiště útoku, doba pohotovosti),
- palebná postavení dělostřelectva (dělostřeleckých skupin) a jeho úkoly (palebná soustředění, přehradné palby, rušivé palby na komunikační uzly, údery na nepřátelské dělostřelecké baterie atd.),
- úkoly letectvu (zakreslit do mapy jeho údery),
- bojové zabezpečení (úkoly PTO, PLO, zabezpečení boků); uvést graficky palebná postavení protitankových záloh, pohyblivých oddílů zatarasovacích, ženíjních zatarasovacích prostředků, umístění a postupný přesun bočních zajišťovacích jednotek (záštit),
- úkoly průzkumu, velitelská stanoviště a časové rozpočty ve formě přiložené tabulky.

Své rozhodnutí pro střetný boj přijaté již při rozhodnutí, pochodu velitel podle situace postupně upřesňuje a vydává vykonavatelům ve formě krátkých rozkazů.

3. Vedení střetného boje

Střetný boj je zpravidla zahájen střetnutím průzkumných, předsunutých jednotek a činností letectva. Průzkumné jednotky plní své úkoly zpravodajské, předsunuté oddíly se zmocňují výhodných čar a drží je do příchodu předvojů.

K zabezpečení počátečního mohutného úderu je nutné mít v předsunutých oddílech, v předvojích i v hlavních silách dělostřelectvo a tankové jednotky. Takové včlenění umožňuje rychlý vstup jednotek do boje pod ochranou rozvinutého dělostřelectva které zabraňuje zároveň rozvinutí nepřítele z pochodové sestavy do boje. Tím je též jednotkám zabezpečeno samostatné vedení boje při střetnutí s nepřítelem. Tatáž zásada platí i pro včlenění protitankového dělostřelectva. Složení předsunutých oddílů musí odpovídat uvedenému úkolu — proto bývají zpravidla v síle zesíleného praporu (dělostřelecký oddíl, tanková rota nebo prapor, samohybná děla, raketometry, četa ženistů a chemické družstvo). Tvořit předsunuté oddíly větší síly není účelné již také mimo jiné s hlediska velení.

Boj předsunutých oddílů zesilují přímo předvoje, které spolu s nimi zabezpečují vstup hlavních sil do boje. Proto je nutné mít předvoje dostatečně silné a s hlediska vedení boje samostatné. Předvoje nelze nikdy nahrazovat předsunutými oddíly. Nutno je organisovat z jednotek, které jdou po stejné pochodové ose. Pro předvoj je nejvýhodnější útočit na nepřítele v nejkratším směru a vyhýbat se složitému manévru, t. j. snažit se srazit zajišťovací jednotky nepřítele a připoutat na sebe hlavní síly nepřítele. Z počátku své činnosti bude obyčejně předvoj podporován mohutnou palbou dělostřelectva hlavních sil a bitevním letectvem (umlčování nepřátelského dělostřelectva, rozbíjení postupujících nepřátelských pochodových proudů).

Při rozvinutí předvoje je nutné neprodleně učinit všechna opatření k zabezpečení křídel a boků. Proto je nutno vysunout na čáru rozvinutí předvoje, na boky a styky protitanková děla, plukovní dělostřelectvo a jiné protitankové a zatarasovací prostředky.

Boj hlavních sil. Zpravidla musí být hlavní síly připraveny k rozvíjení a ke vstupu do boje, jakmile zahájí boj předvoje. Při přípravě hlavních sil k boji je nutné rozvíjet hlavní síly na širší frontě, než na jaké útočí nepřítel. Je to nutné proto, abychom získali u nepřítele možnost útočit do boků nebo abychom se vklínili do mezer v jeho bojové sestavě a tak bili nepřítele po částech. Je třeba mít na paměti, že předčasné rozvinutí hlavních sil způsobuje časovou ztrátu a v dalším průběhu pak pomalé rozvíjení bojové činnosti (je těžko manévrovat bojovou sestavou). Jestliže se nepříteli podařilo předejít nás v rozvinutí, je účelné jeho jednotky poutat na široké frontě předvojem, hlavními silami vést úder podporovaný dělostřelectvem a tanky. Předvoje přecházejí v tomto případě do pozadí.

Jestliže se podařilo předejít nepříteli v rozvinutí, je nutno hlavní síly neprodleně zasazovat do boje tak, jak postupně přicházejí. V těchto podmínkách je důležité zasadit nepříteli soustředěný úder v okamžiku, kdy ještě není rozvinut a nemůže využít svých palebných prostředků. Rychlost a rozhodnost při přechodu do útoku způsobují porážku dokonce i silnějším nepříteli. K rychlému rozvinutí musí jednotky postupující ještě v pochodových proudech zvýšit co nejvíce rychlost postupu. Hlavní síly se usměrňují do určeného prostoru rozvinutí a tam-

odtud organisují rozhodný úder. Při pochodu ve dvou pochodových proudech se jednotka, která postupuje v druhém sledu, podle rozhodnutí o směru hlavního úderu rozvine buď na jednom z boků nebo v mezeře mezi jednotkami prvního sledu. Jestliže se jednotka (PD nebo MD) přesunovala v jednom pochodovém proudu, je výhodnější rozvinout pluky na jednom z boků předvojového pluku. Důležité je, aby hlavní síly nebyly vtaženy do boje, dokud se nedostaly na čáru rozvinutí.

Od okamžiku vstupu hlavních sil do boje je jejich hlavním úkolem postupně po částech rozbít a ničit hlavní síly nepřítele v rozvinutí; hlavní síly musí rozhodnou činností dosáhnout rozdělení jeho sestavy.

Ze zkušeností z Veliké vlastenecké války a z ustanovení Polního řádu vysvítá, že největšího úspěchu v střetném boji je možno dosáhnout obchvatným manévrem do boku a týlu s cílem obklíčit a zničit nepřítele.

Nejvýhodnější způsoby obchvatu jsou:

- zničení předvoje nepřítele a obchvatný úder do boků a týlu jeho hlavních sil;
- upoutání nepřítele částí sil a provedení úderu hlavními silami do boku jeho hlavního uskupení; úspěch v tomto případě závisí na rychlosti a rozhodnosti provedení;
- při časově různém vstupu nepřátelských sil do boje je možno upoutat nepřítele útočícího čelně částí sil a provést boční úder na jeho hlavní uskupení.

Obchvatný manévř je nutno začít mimo dosah paleb nepřátelského dělostřelectva, protože se obchvatný pohyb značných sil v pásmu působnosti nepřátelských dělostřeleckých paleb těžko uskutečňuje a může vést ke zbytečným ztrátám. Provést obchvat zcela blízko nepřítele se připouští jedině tehdy, je-li nedostatek cest a není-li možný pochod pomocnými cestami z hloubky anebo umožňuje-li dobré zastírání skrytý pohyb. Bezpečnost manévru musí být zaručena umlčením nepřátelského dělostřelectva naším dělostřelectvem, letectvem a také použitím dýmových clon.

Při srážce s nepřítelem v terénu, který vylučuje provedení obchvatného manévru nebo v němž by jeho provedení vyžadovalo dlouhé doby (v soutěskách, horách), provede se čelní útok. Čelní útok se má, naskytne-li se k tomu sebemenší možnost, kombinovat s obchvatem nepřítele.

Při útoku na odkrytý bok nepřítele je výhodné, aby čelní proud při zahájení boje poutal na sebe co možná nejvíce sil nepřítele, ostatní proudy vycházejí stupňovitě za křídla a neztrácejíce čas obchvacují křídlo nepřítele.

Očekává-li se oboustranné obejítí a v dalším průběhu pak obklíčení nepřítele, je účelné mít silné proudy na křídlech a ve středu slabší uskupení, které by poutalo nepřítele.

Dosažený úspěch je nutno směle a nepřetržitě rozvíjet. Nedat nepříteli možnost organisovat obranu a provádět přeskupení sil a prostředků na bojišti. Zaútočí-li nepřítel značnými silami do našeho boku, je nutno rychle přeskupit ve směru ohroženého boku především tanky a dělostřelectvo a vést proti obcházejícím jednotkám nepřítele protiúder.

Útok na nepřítele, který přešel svými hlavními silami do obrany v období boje jeho předvoje, provádí se podle zásad útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany. Jestliže během střetného boje začne nepřítel ustupovat, organisuje velitel pronásledování.